

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVI. Čena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., ČETRTK, 16. MARCA (MARCH 16), 1944. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 54

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zavezniška letalska sila vrgla čez tisoč ton bomb na Cassino

Ruske armade obkrožile več nemških divizij v južni Ukrajini in ubile ter ujele čez 14,000 sovražnikov. Nemci izgubili 73,000 vojakov v bitkah z Rusi na fronti pri Korsunu.—Ameriške letelce trdnjave in bombniki bombardirali železniške postaje in naprave pri Rimu. Največji nemški bombni napad na London od l. 1940.—Zavezniki zdrobili japonski odpor na dveh otokih Admiralske grupe. Nova fronta v Burmi odprta.

Neapel, Italija, 15. marca.—Zavezniški letalci so danes vrgli 1400 ton bomb na Cassino, nemško vojaško trdnjavo in stacionarno italijansko mesto ob cesti, ki vodi v Rim. Napadu iz zraka je sledilo topniško bombardiranje. Kar niso uničile bombe, so razdejali topniški izstrelki. Mesto je zdaj le kup razvalin. Cilj bombardiranja je bil uničenje te trdnjave, kjer so Nemci zadrževali prodiranje pete zavezniške armade proti Rimu od januarja. Cassino leži 75 milj južnovzhodno od Rima.

Moskva, 15. marca.—Ruske armade so obkrožile več nemških oklopnih in pehotnih divizij v južni Ukrajini, ubile 10,000 in ujele 4000 sovražnikov, ki so se skušali izmuzniti iz pasti, pravi uradni komunikacije. Nemške divizije so obkrožene na ozemlju na severni strani Hersona, pristaniščnega mesta ob izlivu reke Dnjeper v Črno morje, ki je padlo zadnji ponedeljek.

Enote druge sovjetske armade, katere poveljnik je general Rodion Malinovski, se vate proti Nikolajevu, drugemu pristaniščnemu mestu ob Črnem morju. Prve so dospеле do točke, ki je oddaljena samo 18 milj od Nikolajeva. V prodiranju proti Nikolajevu so Rusi zasedli čez 230 naselbin.

Ruski vojaški oddelki so prekorajčili reko Bug v kraju, ki je oddaljen 60 milj od rumunske meje. Uradno poročilo, objavljeno danes zjutraj, pravi, da so Nemci izgubili 73,000 vojakov v bitkah z Rusi na fronti pri Korsunu.

Sovjetske čete so prekorajčile reko Bug na severni in južni strani Gaisina, strateškega mesta, 50 milj južnovzhodno od Vinnice. To mesto so čete zavezle z naskokom. Uradno poročilo pravi, da je bilo več tisoč sovražnikov ubitih, ranjenih in ujetih.

Neapel, Italija, 15. marca.—Ameriške letelce trdnjave in bombniki so bombardirali železniške proge, postaje in druge naprave pri Prenestini, Terniju in Orti v bližini Rima. Ko so bombniki leteli nad Rimom, so jih nemške protiletalske topniške baterije obstreljevale. To je bil dokaz, da je nemška trdnjava, da Rim in vojaška trdnjava, brez podlage.

Nemške oklopne kolone so izvršile nove napade na pozicije ameriških in britskih čet na obeh koncih italijanske fronte—pri Anagninu in Cassinu, a so bile vrzete nazaj. Topniški dvojni na tej fronti se nadaljuje.

London, 15. marca.—Nemški letalci so izvršili največji napad na London od l. 1940. Trajal je eno uro in v tem času so vrgli več tisoč razstrelivih in zažigalnih bomb na mesto. Glavna tarča bombardiranja iz zraka sta bila dva londonska distrikta.

Nemške bombe so porušile otokar bolnišnico, dve cerkvi, več trgovin in drugih poslopij. Samo v enem distriktu so bombe zažigale trinajst požarov. Izstrelki iz topniških baterij so uničili šest nemških letal.

Na drugi strani pa so angleški in ameriški letalci metali bombe na nacistična oporišča v Fran-

Nadaljnje sankcije proti Irski

Zaščita življenj zavezniških vojakov

London, 15. marca.—Premier Winston Churchill je dejal v parlamentu, da suspendiranje prometa med Veliko Britanijo in južno Irsko je prvi korak v gibanju, čigar cilj je izolacija Irske od zunanjega sveta. Nadaljnje sankcije bodo odrejene v interesu življenj zavezniških vojakov, če irska vlada premierja De Valera ne bo izgnala osiščnih špionov.

Obetajo se nadaljnje restrikcije, delno ali popolno pretrganje pomorskih komunikacijskih zvez z Irsko, embargo na dovoz premoga, olja, žita in drugih potrebnih. Odločitev glede zatvoritve meje med severno in južno Irsko še ni padla.

„Ako bi zavezniške armade doletela katastrofa kot posledica aktivnosti osiščnih agentov in špionov na Irskem, bo nastal prepad med Irsko in Veliko Britanijo, katerega ne bodo mogle premostiti generacije,“ je rekel Churchill. „Britska vlada je moralna storiti potrebne korake za zaščito svojih in ameriških čet.“

Washington, D. C., 15. marca.—Državni tajnik Cordell Hull je dejal, da se strinja z britsko akcijo izolacije južne Irske. Ta je v soglasju s stališčem ameriške vlade. Hull je v razgovoru s časniki dejal, da je ponovno svetoval Finski umik iz vojne in sklenitev miru z Rusijo.

Dublin, Irsko, 15. marca.—Churchillova deklaracija glede izolacije Irske je alarmirala članne vlade premierja De Valera. Vzelo so jo na znanje kot grožnjo, da bo Irsko blokirana, če ne bo revidirala stališča in še nadalje nudila zaščito nemškim in japonskim špionom.

Gayda, fašistični urednik, ubit

Zavezniška bomba razdejala njegovo hišo

London, 15. marca.—Rimska radiopostaja pod nemško kontrolo poroča, da je bil Virginio Gayda, urednik fašističnega lista Il Giornale d'Italia in glavni besednik Mussolinijevega režima, ubit od zavezniške bombe, ki je razdejala njegovo hišo v Rimu. Vsi člani njegove družine so bili ubiti. Njegova žena je bila Rusinja.

Gayda je v svojem listu in po radiu, ko je bil fašizem na vrhuncu moči, stalno napadal „gnile demokracije“. Njegovi uvodniki so izražali Mussolinijevo mnenja.

Hitlerjev list Voelkischer Beobachter je v decembru preteklega leta poročal, da se Gayda nahaja v Rimu in da se ni udeležil „narodne revolucije“, ki je sklenila s podporo nacističnega „republikanskega fašizma“.

Gayda je bil rojen v Rimu 12. avgusta l. 1885. Leta 1915 je odpotoval v Rusijo kot poročevalec in po vstopu Italije v prvo svetovno vojno je postal ataše italijanskega poslanstva v Petrogradu. V naslednjih letih je imel več pozicij v italijanski diplomaciji. Po povratku v Rim je postal urednik lista Il Giornale d'Italia. To službo je imel do padca Mussolinijevega režima.

JUGOSLOVANSKA VOJAŠKA ENOTA V RUSLJI

Borila se bo pod zastavo maršala Tita

IZKUŠENI BOJEVNIKI V ENOTI

Nekje v Ruslji, 15. marca.—Jugoslovanska vojaška enota, katero je oborožila rdeča armada, je prisegla lojalnost maršalu Titu, poveljniku osvobodilne armade, pod čigar zastavo se bo borila proti Nemcem.

Enota tvorijo izkušeni bojevniki, ki so služili v nemških delovnih bataljonih na ruskih frontah, italijanski in ogrski ali v jugoslovanski armadi.

Vladimir Vlahković, veteran iz španske civilne vojne, je kot reprezentant maršala Tita izročil belo-plavo-rdečo zastavo z rdečo zvezdo v sredini jugoslovanski enoti. Sprejel jo je polkovnik Mirko Mešić, bivši častnik v hrvaškem topniškem polku.

Mesiča so ujeli Nemci po invaziji Jugoslavije in ga potem dodelili hrvaški vojaški enoti pod nacistično kontrolo, katerega je bila poslana iz Rumunije v Rusijo v juliju l. 1942. Mesič je dezertiral in se pridružil ruski armadi.

V pregledu, ki je sledil ceremoniji v zvezi s prisego lojalnosti maršalu Titu in izročitvijo zastave, so bile zastopane vse zunanje vojaške enote, ki se bore na strani ruske armade proti Nemcem. Navzoči so bili reprezentant ruskega maršala Žukova; general Zigmund Berling, poveljnik poljske armade v Rusiji; general Emile Petit, načelnik vojaške misije francoskega odbora v Alžiru, in reprezentant češke vojaške enote. Poleg ruskih zastav so vihrale jugoslovanske, češke, poljske, francoske, ameriške in britske zastave.

Stavka voznikov taksijev končana

Gary, Ind., 15. marca.—Stavkajoči vozniki taksijev so se vrnili na delo, ko so štiri kompanije sklenile sporazum z unijo po konferenci z reprezentanti vojnega delavskega odbora. Charles F. Howe, reprezentant tega odbora, je izravnal konflikt.

Italijanski kralj pomilostil 66 vojakov

Neapel, Italija, 15. marca.—Kralj Viktor Emanuel je pomilostil 66 vojakov, ki so bili spoznani za krive kršenja vojaških regulacij in obsojeni v zapor, se glasi naznanilo. To je že tretja pomilostitev obsojenih vojakov.

Domače vesti

Obiski
Chicago. — Anton in Anna Kegl iz Willow Springs s hčerjo Anno in sinovoma Rudolphom, ki služi v mornarici, in Alfredom, ki pojde k vojakom prihodnji teden, sta 14. t. m. obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. Drugi obiskovalci je bil Louis Novak iz Barbertona, O.

Nov grob v Berwynu
Berwyn, Ill.—Dne 14. t. m. je umrla Neža Račić, stara 53 let, članica društva 449 SNPJ v Cicero in rojena v Artičah pri Brežicah na Spodnjem Štajerskem.

Član v bolnišnici
Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Mary se nahaja že dolgo časa Frank Muhvič iz Elyja, star naseljenec in član društva Sokol SNPJ. Podvrčel se bo moral operaciji. On je član SNPJ že 38 let.

Partizani zdrobili nemške napade

Tristo Nemcev ubitih pri Novem mestu

London, 15. marca.—Partizanske enote so zdrobile napade nemške oborožene sile na svoje pozicije pri Novem mestu na Dolenjskem, pravi komunikacije iz glavnega stana maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade. Najmanj tristo Nemcev je padlo v bitkah s partizani.

Ljute bitke so v teku v Savinjski dolini. V Mačedoniji in vzhodni Bosni se vrše spopadi med partizani in četniki generala Mihajloviča, vojnega ministra v jugoslovanski ubežni vladi.

Tito je naznanil, da so partizani dobili pri četnikih, katere so ujeli, dokumente, ki dokazujejo, da je Mihajlovič sklenil dogovor z Bolgari glede skupnih operacij proti jugoslovanski osvobodilni armadi.

Partizani so zdrobili četniški oddelek v bitki pri Pijesak v Bosni.

Hull odgovoril na papežev apel

Washington, D. C., 15. marca.—Državni tajnik Cordell Hull je odgovoril na apel papeža Pija, naslovljen zaveznikom in Nemcem, „naj ne spremene Rima v bojišče.“ Hull pravi v odgovoru, da imajo zavezniške vojaške avtoritete opravka z vojno nujnostjo in stališčem nemške oborožene sile. Če bo slednja pretvorila Rim v vojaško trdnjavo, ga bodo morali zavezniki uničiti.

Hershey naznanil nove regulacije

Krajevni naborni uradi dobili navodila

Washington, D. C., 15. marca.—General Lewis B. Hershey, direktor federalne naborne administracije, je naznanil nove regulacije glede vpoklica moških v vojaško službo. Krajevni naborni uradi so dobili navodila, naj skrbe, da bodo vsi moški v starosti 22 do 25 let z nekaterimi izjemami šli v armado.

Izjeme veljajo le za one, ki opravljajo važna dela v vojnih industrijah. Telegram, ki ga je Hershey poslal nabornim uradom, določa raztegnitev prej izdane odredbe, ki se je aplicirala na registriranje za vojaško službo po 22 letom starosti.

Predsednik Roosevelt je na sestanku s časniki orisal američane, ki se bodo izvajale v bodočnosti. Poročeni moški, ki ne opravljajo važnega dela v industrijah, bodo pozvani v armado prej nego samski, če slednji opravljajo važna dela v industrijah in bi jih bilo težko nadomestiti.

Prej je bilo naznanjeno, da armada potrebuje najmanj 200,000 mož in da je treba dobiti to število v prihodnjih tednih. Mornarični tajnik Frank Knox je izjavil, da bo mornarica potrebovala pol milijona mož, da se doseže število tri milijone do konca tega leta.

Ruska akcija presenetila London

Badoglijeva vlada zadovoljna

London, 15. marca.—Naznanilo maršala Badoglija, predsednika italijanske vlade, da je Rusija priznala njegov režim in se odločila za ustanovitev diplomatskih odnosov, je presenetilo britske uradne kroge.

Zda se doznava, da je predstavnik Rusije v zavezniški posvetovalni komisiji v Italiji informiral predstavnika Velike Britanije v tej komisiji, da je Badoglijo apeliral na Moskvo za priznanje tri dni prej, preden je bilo objavljeno. Kljub temu je poročilo o sporazumu med sovjetski in Badoglijem presenetilo britsko vlado. Izgleda, da je Moskva storila ta korak na svojo lastno iniciativo.

Pojasnilo ruske akcije je morda v nedavnem naznanilu predsednika Roosevelta, da bo Rusija dobila tretjino italijanskih bojnih ladij. Temu je sledila izjava premierja Churchilla, da bo akcija glede razdelitve italijanske bojne mornarice odložena do poraza Nemčije in Japonске.

Neapel, Italija, 15. marca.—Grof Carlo Sforza, bivši italijanski zunanji minister, je dejal, da ne pripisuje velike važnosti ruskemu priznanju Badoglijeve vlade. On je celo izrazil dvom, da bi to ojačilo Badoglijev režim.

„Jaz ne odobravam in ne obsojam ruske akcije,“ je dejal. „Ta zadeva ne spada v sfero realne politike.“

Vladni urad zmanjšal odmerke gasolina

Washington, D. C., 15. marca.—Urad administracije cen je naznanil znižanje odmerkov gasolina za lastnike avtomobilov, ki imajo karte A, za eno tretjino. Odredba stopi v veljavo 22. marca. Namesto dvanajst galonov gasolina v mesecu bodo lastniki kart A dobili osem na mesec po 22. marcu. Naznanilo trdi, da je redukcija uporabe gasolina potrebna zaradi operiranja črnih (nelegalnih) tržišč v srednjepadnih in zapadnih državah.

RUMUNIJA SE BO MORDA UMAKNILA IZ VOJNE

Bivši premier Stirbey odpotoval v Kairo

AGITACIJA PROTI BOLGARSKI VLADI

London, 15. marca.—Princ Barbu Stirbey, bivši rumunski premier, je odpotoval iz Ankare, Turčija, v Kairo, kjer bo predložil ponudbo glede umika Rumunije iz vojne zavezniškim avtoritetam, se glasi poročilo. Značilno je, ker potuje tja s posebnim potnim listom, katerega je dobil od britske vlade.

Stirbey je začel tipati pri zavezniških za sklenitev miru pred tremi tedni z odobravanjem maršala Iona Antonescuja, predsednika rumunske vlade, pravi poročilo. On je imel razgovore z diplomati zavezniških in nevtralnih držav v Ankari. Pričakuje se, da bo v Kairu navezal stike s poslanikoma Velike Britanije in sovjetske Rusije.

Vprašanje je, ali more Stirbey govoriti v imenu rumunske vlade in ljudstva, ali le kot predstavnik ene izmed rumunskih frakcij, ki se kavajajo med seboj. Očitno je, da je Rumunija zdaj, ko se ruske armade bližajo njeni meji, v veliki nevarnosti. Dejala lahko postane krvavo bojišče, če se ne umakne iz vojne pred rusko invazijo. Bivši rumunski kralj Karol je pred leti izgnal Stirbeja v Švico, ker je vodil opozicijo proti režimu.

Pogoji glede kapitulacije Rumunije, katere bo Stirbey predložil zavezniškim avtoritetam v Kairu, kaže določajo odstop Besarabije Rusiji brez pridržkov.

Rumunske čete se umaknejo na drugo stran reke Prut, zapadne meje Besarabije.

Umik nemških čet iz Rumunije. Ako bi se upirale, se jih izžene s silo.

Rumunija obdrži neodvisnost, Rusija naj ji bi pa garantirala Transilvanijo, katero so zasedle ogrske čete.

Okupacijsko silo v Rumuniji naj bi tvorile ruske, britske in ameriške čete.

Poročilo iz Berna, Švica, pravi, da je dr. Josip Smolaka, zunanji minister provizorične vlade maršala Tita, na poti v London z načrtom voditeljev bolgarskih protivladnih grup glede umika Bolgarije iz vojne. Ti so se odločili za aktivno kampanjo, katere cilj je strmoglavljenje sedanje bolgarske vlade, katere predsednik je Dobri Božilov. Znano je, da močne bolgarske grupe agitirajo za odepitve Bolgarije od Nemčije in sklenitev miru z zavezniki.

Neodvisna unija okliče stavko

Protest proti odloku vladnega odbora

Chicago, 15. marca.—Neodvisna unija telefonskih delavcev je naznanila, da se je večina članov izrekla za oklic stavke. Za stavko je glasovalo 2273 članov, proti pa 220.

Glasovanje glede oklica stavke se je vršilo v soglasju s provizijami Connally-Smithovega zakona. To je bilo protest proti vojnemu delavskemu odboru, ki je z odlokom zavrnil zahtevo za zvišanje plače za dva dolarja na teden. Edwin R. Hackett, odvetnik unije, je takoj informiral vojni delavski odbor o izidu glasovanja. Člani unije so uposleni pri Illinois Bell Telephone Co.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (svetn Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Neki "old timer" mi je rekel, naj še dopisujem v Prosveto. Po njegovem mišljenju naj bi napisal dva dopisa o potovanju, tretji naj bi bil pa političnega značaja. To da bi zadovoljilo večino čitateljev. No, to skušam tudi napraviti stalno, samo da moje politične opazke vpletem med vrstice o potovanju.

Torej ta dopis bo služil razmotrivanju za vse one, ki se zanimajo za boljše človeško družbo. Seveda bo to samo moje mišljenje, vzeto z leve, desne in središča različnih pisateljev, ki podajajo svoja tolmačenja o dnevnih dogodkih. Pišejo tudi o prošlosti, kar je seveda lažje kot pisati o bodočnosti. Slednje je za težja naloga vsaj za nas navadne zemljane, ki nimamo prilike, da bi pokukali za kulise, kjer se delajo sklepi ali se vadijo za igre, da jim potem javnost aplaudira.

Mi torej pišemo kot smo pač zmožni. In ker to čitajo tudi oni ali pa njih uslužbenci, kako misli "pozabljeni človek" o današnjem položaju, nekaj bo mogoče le zalego pri sklepanju bodočeve miru. Sedanja generacija res živi v časih, ko je mogoče položiti temeljni kamen boljše človeške zgradbi za bodočo generacijo. Doba tehnike je sedaj v polnem zamahu. To potrjujejo tudi ekonomski—Stuart Chase in drugi. Ampak delavstvo se še ni znašlo, še ne ve, kam bi se obrnilo in kam spada, ker "new deal" mu je zmešal karte tako, da ne more najti trumfa.

Nedavno smo čitali o socialističnih konferenci, ki se je vršila v Readingu, Pa. Do drugih zaključkov ni prišlo, kot da so se redniški socialisti zopet pridružili stranki (od razkola so spadal k socialno demokratični federaciji). Imenovali so tudi kandidate za jesenske volitve.

Socialni demokratje so tudi imeli zborovanje v New Yorku, ampak tudi oni niso prišli do drugega zaključka, kot da skušajo poživiti svojo organizacijo. Svoje članstvo urgirajo, naj razlišira možgansko medicino, v državi New York pa naj delujejo v tako zvani delavski stranki ter podpirajo "prijatelje" delavcev kot je bilo to geslo pokojnega unijskega voditelja Samuela Gompersa in več njemu enakih.

Norman Thomas še vedno korača po svoji poti—oznanja socializem in kritizira administracijo. Aktiven je pri Post War World Councilu, govori po radu in poziva somišljenike, naj finančno prispevajo za njegove radijske govore, kakor tudi to, naj podajo izjavo, če žele imeti socialistične kandidate na glasovnici pri prihodnjih predsedniških volitvah. Stranka tudi pošilja vprašalne pole, ako so pripravljeni pobirati podpise v prilogi socialistični glasovnici. Teh je treba v nekaterih državah toliko, da je manjšinski strankam skoraj nemogoče priti na glasovnico. V Californiji je na primer treba nad 200.000 podpisov na nominacijsko petico. Ne dosti manjše ovire so tudi v mnogih drugih državah.

Torej vse izgleda, da leta 1944 ne bomo imeli tretje stranke in da bomo morali izbirati samo

med "dobrimi" in "slabimi" kandidati starih strank. Tako bo vsaj, kar se Amerike tiče—razen če se socialistom posreči, da pridejo na glasovnico, kar pa v več državah ne bo mogoče, prvič radi že omenjenih zaprek, drugič pa radi šibkosti gibanja.

V drugih državah, to je v Evropi, tudi ni nič bolje, ker so še vsi zapleteni v sedanji vojni. Ampak po vojni pa upamo, da bodo socialni demokratje zopet prišli do prvenstva. Bridkih izkušenj bodo imeli dovolj za sabo, kakor tudi vojnih grozot. Novo socialistično gibanje bo seveda morala ustvariti mladina. Od "stare garde" ne bo opozicije, ker izumira. Torej upam, da bo po tej vojni prevladovala boljše sloga v vrstah socialne demokracije po vsem svetu, ker fašizem je izgubil kredit v tej vojni, kominterna pa je bila položena na polico. Komunisti z Browderjem na čelu zdaj na primer podpirajo kapitalizem.

Razni žurnalisti že sedaj pišejo, da komunizem ni več to, kar je bil pred 25 leti. Tako bo socialnim demokratom pripadala naloga, da vodijo delavstvo po vojni, komunisti bodo pa "žalofali" in zagovarjali državni kapitalizem, kateri ne bo trpel stavk. Delavci bodo morali sprejeti to, kar jim bodo dali. Kar in kolikor je bilo uničenega v Rusiji, bo zopet treba dosti žuljev predno bo škoda popravljena.

To so torej stvari, ki so dandanes v protislovju ena z drugo. Zato so tudi naša prepričanja različna. Kaj pa je razlika, če te izkorišča Peter ali Pavel? Nobene! Izkoriščen si. Ljudje okrog diktatorjev sicer poudarjajo, naj delavci garajo za svoje otroke. Saj tudi pod privatnim kapitalizmom delamo za svoje otroke—vsak za svojo družino, kdor jo ima. Ali le malo kje se pozna. In aka se, te otroci radi tega prav nič ne spoštujejo; so še vedno mnenja, da bi bil lahko napravil zanje bolje kakor si.

Tako je pod kapitalizmom in tako je menda tudi v proletarški Rusiji. Sedanja generacija je garala za par rubljev na dan, nazadnje je morala na bojišče, sedaj bo pa morala zopet graditi na pogorišču. Torej ako to ni pek, bil rad vedel, kaj je peklenski ogenj.

Vse te nesreče so prišle, ker si ljudstvo ni znalo niti hotelo pomagati, pač pa je dovolilo, da so prišli na krmilo diktatorji. In sedaj žanje človeštvo to, kar je sejal.

Prijatelji, ali naj se igra ponovi? Tukaj nas čaka težka naloga. Kar je bilo, je šlo že v preteklost in graja nič ne pomaga. Treba je, da sedaj vsi primemo za delo in pričrmo ponovno graditi, če hočemo, da delavstvo kdaj doseže socialno pravičnost, svet pa trajni mir.

Danes se veliko piše in govori o teheranski konferenci. Kritiki zahtevajo, naj ljudstvo izve tajnosti konference, ker oni slutijo, da se narodom nekaj prikriva. Pravijo, ako ostane tajno, nam ne bo prineslo nič drugega kot svetovno vojno št. 3. Ampak pojasnjenje sedaj v vojnem času ni tako lahka stvar. Kritiki sicer pravijo, da bi bila vojna prej končana, ako bi oni, ki jo

vodijo na zavezniški strani, objavili dobre načrte za mir, ker bi se ljudstvo na primer v Nemčiji začelo pantati, ako bi spoznalo, da ne bo pretežka kazen zanje, da bo imelo prav tako priliko do kruha kot zmagovalci.

Med temi kritiki ali v opoziciji je tudi Norman Thomas, ki je bil od začetka proti vojni in proti vsem ukrepom, ki so potegnili to deželo v vojno. Ampak če bi bila opozicija zmaganla in bi Amerika ostala nevtralna ter se tako rekoč skušala zapreti v svoje meje, tedaj bi pa Hitler zmagal. Zavladal bi Evropi, nacijska ideologija bi pa tudi zajela Ameriko in končno bi fašizem zmagal na celi črti.

Vprašanje je torej kočljivo, toda po mojem skromnem mnenju je bolje, da so se strnile Amerika, Anglija in Rusija. Ne verjamem, da bi te države oziroma njih vlade skušale zaslužiti kak narod kot so to storili Hitlerjev gangsterji.

Naš podpredsednik Henry Wallace poudarja, da je med ameriškim in ruskim narodom mnogo sorodnosti, da sta oba naroda pionirski; toda Amerikanci imajo to dobro že za sabo, medtem ko so Rusi šele pričeli. Naglašja, da jim moramo pomagati, ker so oni naši sosedje na severozapadu—Alaska-Sibirija—in da so oni najbolj dinamičen narod v Aziji, ki je bogata po naravnih virih in da ima-Rusija vse pogoje, da se razvije v močno industrijsko državo.

Ako res želimo našim otrokom boljše bodočnost in bolj stalen mir, je to tudi edina prava pot—sodelovanje Rusije in Amerike. Ko je bil Molotov leta 1942 v Ameriki, je rekel predsedniku Rooseveltu, da bosta še doživela, da se uresničijo sanje, ko nastane med Chicagom in Mosko direktna trgovska pot. V današnjem razvoju letalstva to niso več sanje, marveč lahko pride že jutri do uresničenja.

Dalje Wallace pravi, da bomo še nadalje ostali v prijateljstvu z Anglijo in drugimi narodi, ampak naša trgovska pot drži v Azijo in Latinsko Ameriko bolj kot v Evropo. Torej imejmo potrpljenje glede teheranske konference in nekaj zaupanja moramo imeti tudi v našega predsednika. Podpisani želi kruha za vse.

Anton Zornik, zastopnik.

Se zopet oglasi

Bellingham, Wash.—Nekateri čitatelji Prosvete me pozivajo, naj pišem dopise. Moj odgovor je, da je pisanje za javnost zamotana stvar. Včasih se pripeti, da čitatelji tolmačijo povsem drugače kot si ti hotel povedati, posebno še, ako se urednik ne strinja in ti izpusti ali predela ali doda cel odstavek. In tako je včasih obrnjeno v drugo smer kot je hotel dopisnik.

Novic nimam nobenih. Pač, imam to novico, da bom v Bellinghamu imeli shod za svobodno Jugoslavijo v nedeljo, 19. marca. Izbran je bil odbor, ki določi čas in kraj, kjer se bo shod vršil. Mislim, da mi ni treba tukaj navajati, o čem se bo govorilo in za katero skupino. Stoodstotno smo za one, ki se bojujejo za svobodo narodov. To je ne samo za Jugoslovane, marveč tudi za vse one, ki so bili do zdaj tlačeni in ki vidijo rešitev v skupni borbi proti onim, ki že sedaj tajno delujejo na tem, da pridejo tudi po vojni zlati časi za—izkoriščevalce.

Zato je naša dolžnost, da mi najprej podpiramo našo novo domovino Ameriko, potem pa naše brate, ki se bojujejo za svobodo onkraj morja v osvobodilni armadi, imenovani partizani. Pri tem pa ne pozabimo našega odličnega pisatelja Louisa Adamiča. Ako bi njega ne imeli, se bojim, da bi mi še ne izvedeli vse resnice o bojih, ki jih doprinašajo partizani in bi najbrže še peli slavo Mihajloviču.

Današnja vojna ima poleg vseh grozot še nekaj drugega na sebi, nekaj, kar je dobro, da si zapomnijo delavske mase. In to je, zakaj ni mogla Amerika uposliti vseh svojih ljudi v mirnem času? Šele totalna svetovna vojna je zopet dala Amerika uposliti vseh svojih ljudi v mirnem času? Šele totalna svetovna vojna, ki so bili v mirnem času tako rekoč izobčeni iz tovarn, rudnikov, uradov itd. Ampak v tej smeri—v vojni—tudi ni rešitve za človeštvo, kajti ta kruh ni samo krvav in barbarski, marveč tudi zelo, zelo drag. Treba bo torej najti drugih po-

Datum v oklepaju na primer (March 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Irski "nevtalnost" in zaveznički

Irski postaja vsled svoje osišču prijazne "nevtalnosti" čim dalje bolj predmet obče pozornosti, ki zlasti v zadnjih dneh hitro narasča, kajti priprave zaveznikov za invazijo evropske celine se bližajo svojemu višku.

Ta navidezna "nevtalnost" katoliške Irske je vsled njene pozicije veliko večja nego je na primer "nevtalnost" Španije pod peto diktatorja Franca. Temelji Irske pozicije so namreč mnogovrstni. Predvsem je Irska, ki uživa status samostojnosti, še vedno del britanske skupnosti, dasi zelo v problematični meri. Ta čas, ko so zaveznički v silnem boju z osiščem, je Irska še vedno "nevtalna." Ta njena "nevtalnost" pa bi ne delala zaveznikom preglavic, ako bi ležala nekje v kotu, sploh drugje, nego dejansko leži. Toda prav lega Irske je tisti vitalen činitelj, ki daje problemu namišljene irske nevtalnosti kritičen pomen in silovito kompliciran položaj.

Irsko "nevtalnost" so kritizirali že mnogi zavezniški državniki, tako tudi vsi oni, ki vidijo obstoječo nevarnost zlasti vsled irskega odprtega sodelovanja z osiščem. Znano je namreč, da irska vlada v Dublinu daje zavetje nacijskim in japonskim špionom, ki obveščajo svoje vlade o zavezniških pripravah v severnem delu Irske, to je v Ulsterju, kjer ima Amerika z ostalimi zaveznički svoje baze.

Pred nekaj dnevi je predsednik Roosevelt razkril dejstvo, da si že več časa prizadeva pridobiti Irsko za sodelovanje z zaveznički. Irski vladi je svetoval, naj izžene osiščne špione, ki sedaj na irskem ozemlju tik pred nosom Anglije svobodno operirajo v veliko škodo zaveznikov in v korist osišču. Dalje je predsednik posvaril de Valerovo vlado v Dublinu, da v nasprotjem slučaju ji bodo odvzete gotove ugodnosti, ki jih sedaj uživa od strani zaveznikov. Sploh bi zaveznički lahko "nevtalno" Irsko prisilili do blokado, ako bi hoteli, naker se bi morala podati. Kaj je odgovor de Valera?

S svojim negativnim odgovorom je de Valera znova dokazal, da on in njegovi pristaši v irski vladi sovražijo Anglijo bolj nego sovražijo Hitlerja. V svoji zaslepelosti iz sovraštva do Anglije, ki jih je svoječasi izkoriščala, ne vidijo prave nevarnosti, ki jim preti od Hitlerja, ako bi on zmagal, pa se trdovratno upirajo in divjijo v lastno pogubnost.

Najnovejša komplikacija glede Irske nastaja zaradi vprašanja, kako zagotoviti nemoten prevoz ameriškega blaga in orožja ter moštva v Anglijo. Glavno vprašanje pa je osredotočeno na invazijske načrte in pri tem gre za življenja milijonov ameriških in angleških vojakov. Zaveznički ne morejo pred svojim nosom trpeti, da bi sovražnik nemoteno operiral proti pripravam za invazijo.

Ako bi irska vlada hotela svojemu ljudstvu dobro, bi brez vsakega odlašanja ne le pretrgala zveze z osiščem—to se bi bilo moralo zgoditi že ob pričetku sedanje vojne—temveč se bi takoj pridružila zaveznikom, da tako doprinese svoj delež k skupnemu naporu za poraz Hitlerja. Amerika in Anglija jo bi sicer lahko prisilili v to z orožjem, ako bi ne bilo močnega pritiska od strani irskih katolikov zlasti v Ameriki, s katerimi uspevajo v ameriški zunanji in domači politiki.

Vse izgleda, da se bo Irska morala kmaku odločiti in zavreči svojo osišču koristno "nevtalnost," ali pa bodo zaveznički prisiljeni, da to store čimprej. V tem pogledu ni izbežna niti okupacija irskega ozemlja, kajti to bi bilo v interesu invazijskih načrtov.

"Kadar se ladja potaplja..."

Pred nekaj dnevi je prišla vest iz Ottawe v Kanadi, da je tamkajšnji jugoslovanski poslanik dr. Izidor Cankar odstopil, "ker se ne strinja s politiko sedanje jugoslovanske vlade," ki točasno še vedri v senci egiptskih piramid v Kairu, četudi na skrajno šibkih nogah.

Značilno je to, da je poslanik Izidor Cankar prišel do spoznanja—kakor pravi v svoji izjavi—"da ne more služiti interesom svoje domovine po svojem prepričanju ter stališču in obenem ostati lojalen svoji zamejni vladi," šele sedaj. Kljub temu pa je bolje "pozno kot nikoli," kakor pravi ameriški pregovor.

Vsekakor je dr. Cankar podvzel te korake po govoru premierja Churchilla, ki je izjavil, da Anglija in Združene države podpirajo marsala Tita in njegovo osvobodilno armado. Poslanik Cankar je namreč vztrajal do zadnjega na krovu vlade, ki se naglo potaplja.

Med tem pa je prišla v svet druga značilna vest iz Moskve, da je Stanoj Simić, jugoslovanski poslanik pri moskovski vladi, odpo-vedal lojalnost jugoslovanski ubežni vladi v Kairu. Z njim vred je odstopil tudi polkovnik Milodrag Lozić, jugoslovanski vojaški ataše v Moskvi. Še bolj značilno pa je dejstvo, da sta ta dva jugoslovanska diplomata obsodila Puričevo vlado ter jo obdoližila, da je izdala jugoslovansko ljudstvo. Obenem sta obvestila marsala Tita, da se več ne smatrata za reprezentanta ubežne vlade. Lozić je izjavil, da so Purčić in njegovi ministri izdajaleci.

V direktni zvezi s temi odstopi je tudi obisk mladega Petra v Londonu, kjer si z nekaterimi svojimi "izdajalskimi" ministri prizadeva, da reši svojo potapljujočo ladjo s tem, da sklene s Titom premirje.

Poročevalci tujezemskih vesti resno dvomijo, da bi Peter s svojimi naporom za zbližanje s partizani in njihovim vodjem, ki je deležen zavezniške podpore, sploh mogel uspeti. Na drugi strani pa se slišijo mnenja, ki pravijo, da v dobi ekapedicne in nujnostni, zvez je lahko vse mogoče.—

Ameriški general Dwight D. Eisenhower (levo) in angleški general Bernard L. Montgomery.

tok, drugega izhoda, da se zasilja prilika do poštenega kruha vsem, ki so zmožni in pripravljeni delati.

Ampak čemu se nekateri toliko mučijo z vprašanjem, kako uposliti milijone delavcev po vojni? Mar bo po vojni zemlja prenehala roditi? Ali bo vojna izčrpa vse naravne zaklade—olje, premog, rude, gozdove in druge potrebne snovi za življenje?

Čemu vendar si toliko belite glave o vprašanju, ki je tako enostavno?—bi dejal mož sosednjega planeta, če bi ga božja previdnost postavila med nas. Vidim, bi rekel mož z Marsa, da ne verujete v Stvarnika, ker se toliko trudite. Vaša vera ni v Naravo, marveč je vira v zlatega teleta. Ako bi vi verjeli v nepravega Stvarnika, potem bi vam ne bilo treba storiti drugega, kot da greste do prvega mravljišča ali uljaka in bi se od malih božjih stvaric naučili, kako rešiti problem—brezposelnosti.

George Gornik, 493.

Ga muči bolezen

Warren, O.—Že par mesecev ležim bolan v postelji. Dokler sem mogel, sem garal za bogatino, zdaj pa moram čakati, dokler ne pride tista s koso. Ko sem vprašal društvenega tajnika 24. januarja za nakaznico, sem mu dejal, da je to zadnja. In mislim, da je. Prejšnji teden sem bil tri dni v Clevelandu v kliniki, toda še niso nič sporočili mojemu zdravniku, kaj mi je, da bi me vedel zdraviti.

Ako bi imel revmatizem, bi me nič ne skrbelo, ker bi ga v par tednih popolnoma pregnal, kem vem, kam se je treba obrniti za to bolezen. In tudi drugim bi rad svetoval, posebno pa Tonetu Valentiniču iz West Middlesexa, Pa., ki toliko trpi radi revmatizma. Škoda je le, ker ta oseba nima zdravniškega dovoljenja za praktiranje. Rad pa bi pomagal vsem članom SNPJ, ki trpe radi revmatizma in če bi zdravnički tako zdravili revmatizem kot ga ta oseba, bi ne bilo treba nobene točke v pravih radi te bolezi.

Čitam veliko dopisov v dnevnici Prosveti, tudi od zastopnika Prosvete in Proletarca, toda ne pričakujem, da bom dolgo živel. Vendar pa vsakemu rad povem za dotično osebo, ki zdravi revmatizem za mal denar, kdor se obrne name ali na mojo ženo. Pozdrav vsem bratom in sestram ter prijateljem.

Tony Rudin.

Vabilo na shod vseh Jugoslovanov.

Chicago.—Kot je že znano iz poročil, je bila v Chicagu ustanovljena organizacija južnih Slovanov pod imenom Osrednji odbor južnoslovanskih Amerikancev v Chicagu in okolici. Namen te organizacije je, da pomaga odboru ZOJSA in tako tudi naši stari domovini do osvoboditve izpod tirantj.

Na zadnji seji je bilo sklenjeno, da se priredi velik shod Jugoslovanov, živečih v Chicagu in okolici. S posredovanjem tega odbora bodo na shodu nastopili govorniki, katere bi moral slišati vsak Jugoslovian—Louis Adamič, rev. Maletič, Zlatko Balković, Zarko Bunčić in Sava Kosanovič. Lokalnih govornikov ne bo, ker odbor želi, da se da ves čas tem govornikom. Med govori pa bo par kratkih pev-

Kitajski vojak vodi japonska vojna ujetnika v taborišče.

MIHAIL ARCIŠAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Se nadaljuje.)

Lida je bila po postavi manjša in veliko lepša od brata. V njej so bili prenetljivo, natančno in očarajoče združeni elegantna nežnost in spretna moč, strastno ponosen pogled iz temnih oči in mehak, zvenec glas, ki se je z njim košatila in igrala. Polagoma in lahko se zibaje pri hoji kot mlad konjiček je šla navzdol po stopnicah ter spretno in z gotovostjo privedigovala svojo dolgo, sivo obleko. Za njo sta šla dva mlada častnika v svetlih škornjih in tesnih jahalnih hlačah in sta se zadrževala z ostrogami ter pretirano požvenketavala z njimi.

"Kdo je lepota, jaz?" je vprašala Lida in napolnila ves vrt s svojo lepoto, z žensko svežostjo in z zvenecim glasom. Ponudila je Novikovu roko in poškilila na brata, ki se ga še vedno ni mogla privaditi in razumeti, kdaj se šali in kdaj govori za resnico.

Novikov ji je krepko stisnil roko in tako zardel, da so stopile solze na oči. Toda Lida ni tega zapazila; bila je že dolgo časa navajena čutili na sebi njegove plahe in spoštljive poglede, ki jo zato niso razburjali.

"Dober večer, Vladimir Petrovič!" je rekel starejši častnik, ki je bil svetlejših las in lepši ter je veselo žvenketal z ostrogami in se ves zvijal kot mlado žrebe.

Sanin je že vedel, da se piše Zarudin, da je ritmojster in da se energično in trdovratno trudi za Lidino ljubezen. Drugi častnik je bil poročnik Tanarov, ki je smatral Zarudina za vzor častnika in ga skušal posnemati v vsem. Bil je molčeč, ne posebno uren in ne tako lepega obraza kot Zarudin.

Tanarov je tudi požvenketal z ostrogami, a ni rekel nič.

"Ti," je čisto resno odgovoril Sanin sestri. "Seveda, seveda... lepota in še nepopolna, si pozabil povedati!" se je zasmejala Lida in se vrgla v naslanjaj ter obrnila z očmi Sanina po obrazu. Dvignila je obe roke h glavi, od česar so se ji izbočile visoke, napete prsi; odpele je klobuk, spustila na pesek silno dolgo iglo ter zapletla pajčolan med lasne in igle.

"Andrej Pavlovič, pomagajte mi!" se je tožeče in kometno obrnila k molčecemu poročniku.

"Da, lepota!" je zamišljeno ponovil Sanin, ne da bi obrnil pogled od nje.

Lida ga je zopet nezaupno postrani pogledala. "Mi vsi tukaj smo lepi," je rekla.

"Kaj smo mi," se je zasmejal Zarudin in zabliščali so se mu beli zobje, "mi smo samo uboga dekoracija, ki se na njej še lepše in še sijajnejše zrcali vaša lepota!"

"Vi pa znate lepo govoriti!" se je začudil Sanin in v njegovem glasu je nerazumljivo zavnel nasme.

"Lidija Petrovna že napravi marsikoga, da zna govoriti," je pripomnil molčeči Tanarov in skušal odpeti Lidi klobuček, pri tem jo je pa vlekel za lase, zaradi česar se je ona jezila in obenem smejala.

"Pa tudi vi znate lepo govoriti!" je začuden nadaljeval Sanin.

"Pusti ju," je zadovoljno in neiskreno šepnil Novikov.

Lida je pomežiknila bratu naravnost v oči in iz njenih zatemnelih zenic je Sanin jasno prebral:

"Ne misli, da jih ne vidim, kakšni so! Toda hočem tako! To me veseli! Nisem nič bolj neumnaj kot ti in vem, kaj delam."

žeče ter koketno, "vso frizuro ste mi pokvarili... Sedaj moram iti v hišo..."

"Nikdar si tega ne odpustim!" je v zadregi zamrmral Tanarov.

Lida je vstala, privzdignila obleko in čuteč za seboj poglede moških, ki so jo vznemirjali, je stekla na stopnice in se pri tem brezobzirno smejala in zvijala.

Ko je Lida odšla, so se vsi moški čutili svoobodnejše ter so se vsi obenem nekako skrčili in oddahnili. Izgubili so tisto mrzlično napetost, ki jo ima vsak moški v navzočnosti mlade in lepe ženske. Zarudin je potegnil cigareto, jo zadovoljno prižgal in začel govoriti. Bilo je videti, da govori samo iz navade, da bi se pogovor brez prestatanka nadaljeval, da pa misli na čisto druge stvari.

"Danes sem prigovarjal Lidiji Petrovni, naj pusti vse skupaj in se poprime petja. Z njenim glasom ji je kariera zagotovljena."

"Ne da se tajiti, lep izvidek!" je mračno zavrnil Novikov gledaje v stran.

"Zakaj bi pa bil slab?" je iskreno začuden vprašal Zarudin in celo opustil cigareto.

"Kaj pa je vendar igralka?... Isto kot ženska iz javne hiše!" je nenadoma razdražen dejal Novikov.

To, kar je rekel, ga je mučilo in vznemirjalo, ker je v njem govorila ljubosumnost, ki je trpela ob misli, da bo ženska, katere telo ljubi, nastopala pred drugimi moškimi in včasih celo v izzivalni obleki, ki bo razgalila njeno telo in jo napravila še grešnejšo in vabljivejšo.

"Preostro povedano," je privzdignil Zarudin obrvi.

Novikov ga je zlobno pogledal. Zarudina si je predstavljal prav kot enega izmed tistih ljudi, ki hočejo dobiti v posest ljubljeno jim žensko in grizlo ga je, da je Zarudin lep.

"Prav nič ostro... Toliko da ne pridejo nage na oder! Potem se bočijo in zvijajo, vpricho ljudi predstavljajo nasladne prizore, vpricho ljudi, ki grede potem prav tako stran, kot grede od ženske v javni hiši, ko so ji bili vrgli denar. Ne da se zanikati, lepo!"

"Priatelj," je ugovarjal Sanin, "vsaki ženski ugađa, da predvsem občudujemo njeno telo."

Novikov je nevoljno dvignil rameni.

"Kakšne neslanosti pripoveduješ!"

"Vrag jih vedi, ali so neslanosti ali ne, samo to vem, da je resnica. Toda Lida bi bila na odru zelo učinkovita, jaz sam bi jo zelo rad videl tam."

Čprav je pri teh besedah vztrepetala v vseh instinktivna pohlepna radovednost, jim je bilo vendar nerodno. In Zarudin, ki se je smatral za pametnejšega in iznajdljivejšega od drugih, si je štel v svojo dolžnost, da jih reši iz nerodnega položaja.

"Kaj pa naj po vašem ženske napravijo?... Ali naj se može?... Ali naj grede na univerzo in tam pripravijo svoj talent?... Saj bi bil to zločin proti naravi, ki jih je obdarovala z najboljšimi darovi!"

"Uh," je rekel Sanin, ne da bi prikrival zasmeha. "Pa res! Ta zločin ni niti meni samemu prav zares nikoli prišel na misel."

Novikov se je škodoželjno zasmejal, toda iz takta je odvrnil Zarudinu:

"Zakaj neki zločin; dobra mati ali dobra zdravnica je tisočkrat koristnejša kot vsaka igralka!"

"No, no!" je nevoljno zategnil Tanarov. "Ali vam res ni dolgčas govoriti vse te neumnosti?" je vprašal Sanin.

(Se nadaljuje.)

Beli macesen

Juš Kozak

(Se nadaljuje.)

Povesil je glavo. "Prav si povedala, Katarina." Odkritosrčno ji je gledal v oči. "Hudo me včasih peče. Kdor me ima rad, da bi dal zame vse na svetu, tega se ne nisem nikoli spomnil gori v skalah. Brez tebe, Katarina, bi zdaj težko živel, ampak tako te ne bom imel nikoli rad, kot sem imel Lizo, ki je zdaj vzela Gržino. Vzela ga je poročila se ni in se ne bo nikoli več. Zakaj jaz ne morem imeti rad ljudi, Katarina?"

"Ti imaš samega sebe preveč rad, Martin."

"Samega sebe?" Ne, to ni res. Nekaj drugega je, jaz nisem še nikoli mislil na to."

Hotila sta med smrekami. Ona je hotela zadržati ga, ljubečimi očmi v njem, ki je stopal zamišljeno, povesajoč glavo.

Tedaj se ji je zalesketala v oči čudna iskra. V mislih je predlo: "Če bi se zgodilo, potem bi živel z mano. Drugače me kmalu zapusti."

Če bi se bil obrnil, bi bil opa-

zil pritaženi smehljal na ustnicah.

Ko sta stopila v koč, se mu je privila željno in koprneče.

O kresu je Katerina zanosila. Vsa se je izpremenila. Tiho je hodila z žarenjem v očeh. Nad Martinom se ni varala, toda bila je pokojna. V topli noči sta sedela pred koč in se šalila:

"Ti, Martin, ženin Mrzle gore, katero si pa zbral za našinega sina?"

"Ojstrico! Za Skuto je najlepša in najmlajša."

Stunila se je bliže k njemu: "Kaj pa, če ne bo sin?"

"Mora biti! Preveč ima Grintovec nevesti!"

Dolgo v noč sta sedela. "Martin, kajne, da me imaš zopet rad?"

iskala odgovora v skrbi polnem očesu.

Martin je pogosto sredi skal premišljal: "Kako, da nisem tako vesel, kot so drugi ljudje, kadar pričakujejo rojstva. — Zaredi življenja mi ni. — Na Trato? Ne, tja ne morem. Kam?"

Gledal je v dolino, kjer so stala človeška bivališča in so se solnčile njive krog njih. Prvič v življenju se mu je vzbudila čudna želja. "Če bi mogel imeti tam pri vodi, pred gorami majhen mlin."

Sam sebi se je začudil, tako se ga je položila prikazen. Med zelenjem stoji hišica, zanj in za Katarino. Mlinsko kolo se vrtilo od jutra do večera. Žena stoji pri kamnih. Lase ima bele od moke. Otrok se igra pri vodi. Po kameniti stezi prihajajo trudne žene. Žakije nosijo. Mlinsko kolo se enakomerno vrtilo. On pa leži za mlinom v gozdu in posluša. Tam doli je on, njegov sin. Razločno ga vidi sredi vrtička pred hišo. Ribe lovi.

Sam sebi se je začudil, tako se ga je položila prikazen. Med zelenjem stoji hišica, zanj in za Katarino. Mlinsko kolo se vrtilo od jutra do večera. Žena stoji pri kamnih. Lase ima bele od moke. Otrok se igra pri vodi. Po kameniti stezi prihajajo trudne žene. Žakije nosijo. Mlinsko kolo se enakomerno vrtilo. On pa leži za mlinom v gozdu in posluša. Tam doli je on, njegov sin. Razločno ga vidi sredi vrtička pred hišo. Ribe lovi.

Martin je postajal vedno bolj zamišljen. Tako se je uživljal v sanje, da so prijatelji zunan prisliškovali, kdaj se bo zopet oglašila njegova puška. Kadar se je spuščal po stezi navzdol, je že

Slika kaže ameriška pomorščaka, ki sta bila ubita v bitki z Japonci na otoku Eniwetoku.

menil, da ga zagleda. V ušesih mu je lopotalo mlinsko kolo. Ko pa je stopil v gozdno tišino pred koč, je povedil oči. Tako daljna in tuja je bila ta predstava, da ni mogel verjeti v resničnost.

Katarina je našla svojo srečo. Bojazen, da bi izgubila Martina, je izgubila. V koč ji je sijalo solnce.

Ko pa ji je nekega večera Martin razodel svoje misli, ni mogla spati vso noč. "Jaz bi bila zadovoljna s streho iz lubja. Tako še nisem bila nikoli srečna. Ampak on bo nesrečen, če ne bova ime-la mlina. On... Martin..." Proti jutru se je odločila. "Mora ga imeti! Mora!"

Čez dan je sedela pred koč in držala roke v naročju. Pogled se je izgubljal v solnčnih lisah v gozdnem pokroju.

"K staršem bi šla..." Zdrznila se je. "Ne, tja ne morem." Pred očmi je vstajala Balantova podobna. Še enkrat se je tiho oglašalo. Zalesketalo se je srebro.

"Ne, ne, Martin noče, noče," se je upiralo. Izza grmovja je pogledalo solnce, kakor bi pristajal človeški obrazček. Spomnila se je njegovih besedi: "V nedeljo bi sedeli vsi skupaj na klopi pred hišo." Vedno strastneje se je oklepala misli: "Balant bo dal... Prosila bom. Potem nikoli več..."

"Kaj boš prosila, denarja je nagrabil v izobilju. Mladost ti je vzelo. On mora, mora dati!"

Misli so jo ujele. Ko se je znočilo, se je zganilo. Martin se je vrnil ter jo čudno pogledal. V očeh ji je plamtelo, hitreje je hodila.

"Kaj ti je, Katarina?"

"Če pojde po sreči," se je smehljala, "bova drugo spomlad se mlala."

Neverjetno je zmajal z glavo. "Ne bo nič. Gržina je bil pri vodi, je trem odpovedal."

"Tiho bodi, Martin," je dejala. "Kam pojdeš jutri?"

Pogledal je. "Zakaj vprašuješ?"

"Kar tako!"

"Nemara me ne bo zvečer nazaj. Pod Skuto je lepa stara koz. Pojutrišnjem bodo lovili. Eno uro preden pridejo, bo moja."

Nič ni odgovorila. Martin je odšel na vse zgodaj. Prisuškovala je. Visoko gori v stenah se je oglašilo ukanje.

Nato je zaprla koč in odšla. Dospela je do tunjske cerkve. Vrata so bila pripravljena, nikogar ni bilo v cerkvi. Zadržal pri vratih je postal. Uprla je pogled v oltar in prosila: "Pomagaj mi!"

Pred krčmo se je potuhnula v mejo. Mrtvaška tišina krog hiše. Vrata zaprta. Čakala je. Hlapec je leno prihajal čez vrt in izgubila na skednju. Stara mačka si je lizala šape v sencih.

Zaškripalo je v dureh. Malomarno je stopila dekla na prag, zazdehalna in odšla ob njeni. Tedaj je Katarina vstala.

Maček se je dvignil in naježil hrbet. Hitro je vstopila in prisluhnila. Nikogar. Iz sobe je prihajalo zamolklo sopenje. Odprla je vrata. Stala je pred njim. Hotela je pasti na kolena. "Za mlin mi dai," bi zakričala.

Toda beseda ji je zastala. Balant je gledal izbuljeno, ustnice so se mu tresle, roka je segala po palci.

V Katarini je zavrelo. Planila je k njemu in hotela odpreti omaro v zidu. Nečloveško je zahropel. Uzrla je srebro. Zgrabila jo je za roke in hreščal. Pene so se kazale na debelih ustnicah.

Po tleh je zaženketalo. Iz jerbasa se je usulo. Krčvito so jo oklepali njegovi prsti.

Zarjovel je in se hotel dvigniti. Pa mu je glava omahnila, grčanje se je trgalo v prsih, roke so postajale mrzle.

Mesnat, debel jezik mu je lezel iz ust.

Katarina je od strahu zavpila. Ugriznila je v mrzlo roko.

"Kristus, Kristus!" Z nadčloveško močjo je razklenila prste. Glava je ležala na slonilu klopi, iz ust je molel modrikast jezik. Po tleh so ležali srebrni denarji.

V glavi se ji je vrtelo. Bežala je skozi vrata, maček je preplašeno odskočil. Čez polje je tekla in padala. Tedaj se je zavedla. "Ljudje me bodo videli." Vrgla se je na zemljo in grebla s prsti, da bi se skrila.

Ni šlo. Plazila se je po vseh štirih med žitom. Za mejo je hušnila v gozd.

Maček je počasi prišel v hišo, skočil na mizo in predel pred mrtvim gospodarjem.

Skozi gozd pa je bežala Katarina. Kamor je pogledala, debel, mesnat jezik iz spahnega obraza. Okoli zapestja mrzli vlažni prsti.

"Martin, Martin," je ječala, ko se je spotaknila ob korenino. Zdelo se ji je, da je divja gonja za njo. Veje pokajo, ljudje kriče.

Pred koč se ni ustavila. Mrak je zgrnil strašne prikazni krog nje.

"Martin, Martin!" Vila je roke v obupu. V gosti temi se je sedela. Nikamor več ni mogla. Noge so kravale, lasje so ji padali čez čelo na razgaljene prsi, z rokami se je oklepala drevesa. Spodaj pod njo je žuborela voda. Bila je žejna, da bi legla vanjo. Tedaj je začutila, da krvavi. A ni se mogla dvigniti. Padla je v sladko nezavest.

"Martin!" je zajeptala. "Katarina! Moja Katarina!" "Nikoli ne bova imela mlina!" je dejala mehko. Vstal je in jo objel. Tako se ni nikoli ljubil človeka. V silnem objemu jo je hotel obuditi v življenje.

"Igra se, igra se," je bleda. "Po zarjavelem obličju moža so hile solze."

Naznanilo o smrti

V torek, 14. marca 1944 je v Berwyn bolnici podlegla operaciji naša ljuba mati

NEŽA RACIĆ

Članica društva "Sosedje" št. 449 SNPJ. Rojena je bila 23. julija 1890 v Arčičah pri Brečicah na Spodnjem Štajerskem in ob smrti stara 53 let. Truplo leži pri Fialu pogrebniku na 26ti ulici in Harvey Ave. v Berwynu, Ill. Pokojna zapuščila žalujočega sina Feliksa, hčer Matilda Gennarelli in tri vnuki: Constanco, Dorothy in Thomas, — 6512 W. 28th St., Berwyn, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne... Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priložje eden, dva, tri štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse članke, za članke ali možlano \$6.00 za eno leto naročninu. Ker pa člani še plačujejo pri aneestu \$1.20 za tednik, se jim to priložje k naročninu. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za članke SNPJ. List Prosveta je naš lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vstopo listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vstopo naročniku.

Cena listu Prosvete je:

Za Združ. države in Kanada \$6.00	Za Chicago in okolice \$7.50
1 tednik in _____ 4.00	1 tednik in okolice _____ 6.50
2 tednika in _____ 5.00	2 tednika in _____ 7.50
3 tednika in _____ 5.50	3 tednika in _____ 8.00
4 tednika in _____ 6.00	4 tednika in _____ 8.50
5 tednikov in _____ 6.50	5 tednikov in _____ 9.00

Prosveta, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vstopo \$ _____

1. Ime _____ Čl. družina št. _____
Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____
3. _____ Čl. družina št. _____
4. _____ Čl. družina št. _____
5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik Star naročnik